

Förundersökning inför VA i Kolstad

Förundersökning 2022

L1959:8495, L1957:2574, Kolstad 39:32 m.fl.

Köping socken, Borgholm kommun, Kalmar län, Öland

Cecilia Ring

Arkeologisk rapport 2022:12

MUSEIARKEOLOGI SYDÖST
– en del av Kalmar läns museum

Förundersökning inför VA i Kolstad

Förundersökning 2022

L1959:8495, L1957:2574, Kolstad 39:32 m.fl.

Köping socken, Borgholm kommun, Kalmar län, Öland

Författare

Cecilia Ring

Copyright

Kalmar läns museum 2022

Redaktion

Johan Åstrand, Seija Nyberg

Kartor

Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från
Lantmäteriverket

Förlag

Kalmar läns museum

ISSN

1400-352X

Abstract

Keywords: Öland, Köping parish, Stone Age settlements

Borgholm Energi AB plans to carry out an extensive water and wastewater expansion within the municipality of Borgholm, Öland. Prior to the lining of new waterpipes at Kolstad, Museum

Archaeology Southeast/Kalmar County Museum has conducted an archaeological preliminary investigation in connection to two previously registered Stone Age settlements. At the time of survey, which was carried out over two days in February and March 2022, no archaeological remains or finds were encountered.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	10
Syfte.....	13
Genomförande.....	14
Resultat.....	16
Tolkning och åtgärdsförslag.....	18
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Bilagor.....	21

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

Borgholm Energi AB avsåg att genomföra en omfattande vatten- och avloppsutbyggnad inom kommunen. Inför detta arbete har Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum gjort en arkeologisk förundersökning på delar av sträckan för ledningsdragningen på fastigheten Kolstad 39:32

m.fl., Köping socken, Borgholm kommun (fig 1). Ledningen gick inom och igenom två tidigare registrerade stenåldersboplatser. Vid undersökningen som genomfördes under två dagar i februari och mars 2022 påträffades inga arkeologiska lämningar eller fynd.

Fig 1. Översiktskarta. Förundersökningsområdet är utmärkt med rött.

Inledning

Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum har genomfört en arkeologisk förundersökning på fastigheten Kolstad 39:32 m.fl inför det att Borgholm Energi AB planerar en utbyggnad av vatten- och avloppssystemet. På platsen för ledningsdragningen fanns sedan tidigare två registrerade stenåldersboplatser, L1959:8495, L1957:2574, som skulle kunna komma att påverkas. Schaktningen kom att delas upp på två tillfällen, den 23 februari

och den 1 mars, då en missuppfattning om förundersökningens storlek gjorde att kabelutsättning i den västra delen saknades vid det första tillfället. Själva förundersökningen genomfördes under två dagar men inga fynd eller anläggningar påträffades. En del av ledningen skulle gå i åkermark medan den västligaste delen skulle gå i vad som var hårdgjord mark samt i slänten av en befintlig cykelbana.

Topografi och fornlämningsmiljö

Topografin i området, i nordöstra Borgholm, är böljande vilket är ett resultat av den senaste inlandsisen. Den dominerande jordarten är lerig sandig-moig morän, med ett stråk av sand. Jordtäcket är bitvis mycket tunt. Höjden över havet varierar inom förundersökningsområdet mellan ca 21 och 25 m ö.h.

Köping socken är mycket rik på fornlämningar från samtliga förhistoriska perioder. Från stenåldern finns förutom den stora och välkända grav- och boplaten i Köpingsvik (Papmehl-Dufay 2006) ett stort antal boplatser identifierade genom fynd av stenartefakter och avslag i åkrarna. Närområdet kring förundersökningsplatsen är rikt på fornlämningar från i stort sett samtliga förhistoriska perioder. Främst domineras fornlämningsbilden av Blå rörs-området som har fått sitt namn efter det stora bronsåldersröset Blå Rör (L1959:7523). Röset som ligger ca 600 m norr om förundersökningsområdet är det största på Öland med sina ca 40 m i diameter och 3 m i höjd och ingår i ett gränslinjebestämt fornminnesområde (L1959:7811).

Sydväst om förundersökningsområdet finns flera registrerade fyndplatser där det hittats fynd av slagen flinta och kvarts (L1957:2521, L1957:2522, L1957:2518) samt en enkel skafthålsyxa i diabas (L1957:2520).

Inom själva förundersökningsområdet finns sedan tidigare två stenåldersboplatser registrerade (L1957:2574 och L1959:8495). Dessa påträffades vid Ölandsinventeringen under mitten av

Lämnings-nummer	Typ
L1955:2443	Boplatsoområde
L1955:3999	Härd
L1955:6409	Stensättning
L1957:2518	Fyndplats
L1957:2520	Fyndplats
L1957:2521	Fyndplats
L1957:2522	Fyndplats
L1957:2574	Boplatser
L1959:7517	Grav markerad av sten/block
L1959:7518	Stenkrets/stenrad
L1959:7523	Röse
L1959:7524	Hägnad
L1959:7597	Hällristning
L1959:7689	Hällristning
L1959:7752	Hällristning
L1959:7811	Gränsbestämt område
L1959:8051	Hällristning
L1959:8272	Röse
L1959:8338	Hällristning
L1959:8485	Fornlämningsliknande lämning
L1959:8495	Boplatser
L1959:8589	Hällristning

Tabell. Fornlämningar.

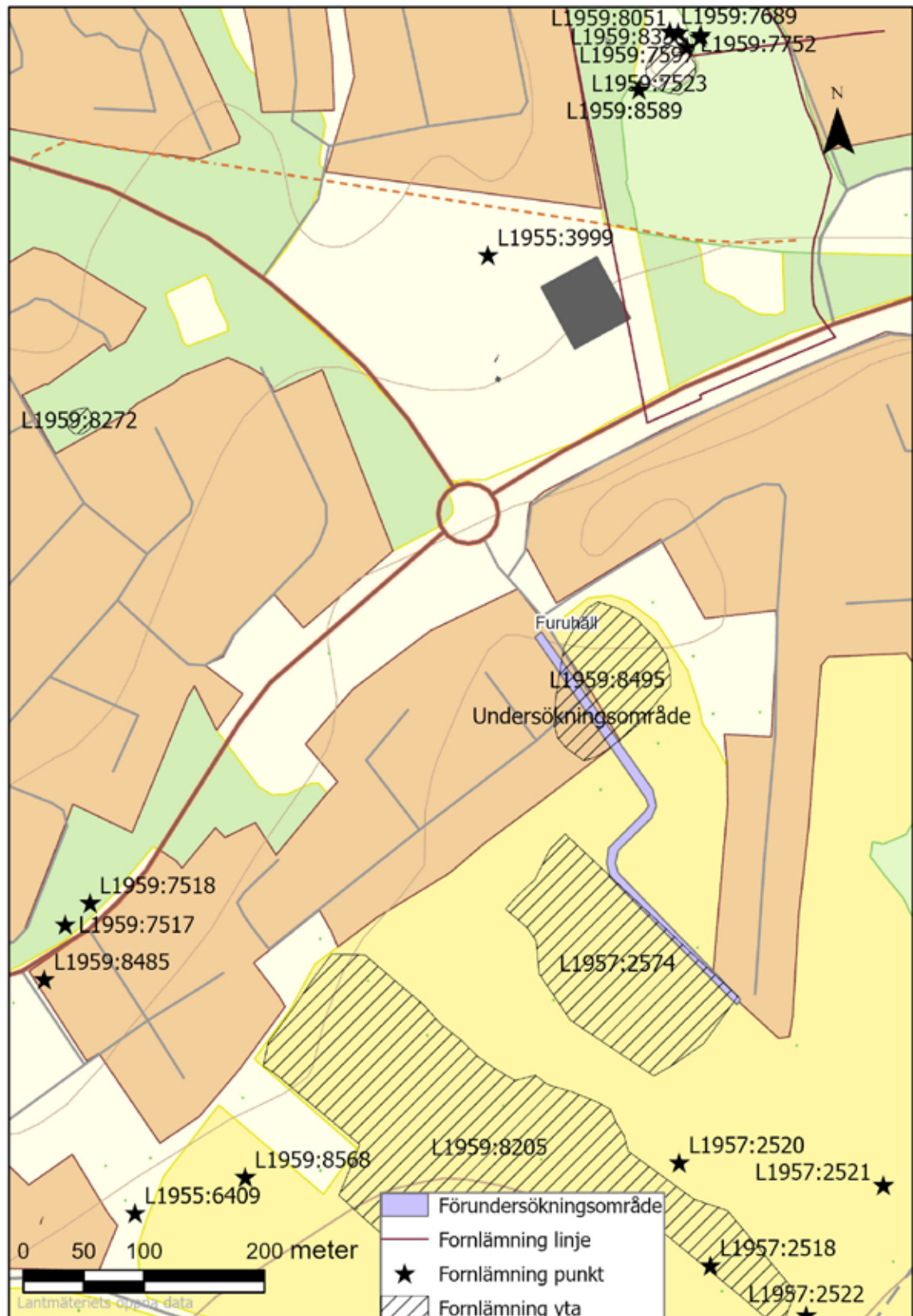

Fig. 2. Fornlämningsbilden i området samt ytan för den planerade förundersökningen (lila).

1990-talet. Boplatsen L1957:2574, har genom föremålsfynd dateras till neolitikum. Bland fynden märks ett fragment av en tunnackig/tunnbladig flintyxa och en skafthålsyxa av porfyr. På ytan för boplat L1959:8495 hade det påträffats nio fynd varav en flathuggen pilspets och åtta slagna flintor. Pilspetsen daterar boplatsen till senneolitikum/bronsålder.

Kalmar läns museum utförde en utredning 2001 inom och strax söder om boplat, L1959:8495. Utredningen resulterade dock inte i något av antikvariskt intresse trots att området låg i direkt an-

slutning till den registrerade stenåldersboplatsen samt att området utgör ett lämpligt topografiskt läge för fornlämningar (Alexandersson 2001).

År 2007 undersöktes en del av boplatsen L1957:2574 där boplatlämningar i form av en möjlig brunn, stolphål, bearbetat trä och flinta samt ett ca 60 cm stort cirkelrunt förmodat träkärl påträffades. Kärlet och en plank från brunnen ¹⁴C-daterades till ca 2100–1900 f Kr, d.v.s. senneolitikum (Papmehl-Dufay 2008). Anläggningarna och fynden låg spridda över hela boplatsen.

Syfte

Syftet med förundersökningen var enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag att *fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornfynd. Resultaten skulle ligga till grund för företagarens fortsatta planering samt också ligga till grund för den vidare tillståndsprövningen.*

En målsättning som angavs i undersökningsplanen var också att genom ^{14}C -analys närmare bestämma boplatsernas ålder om det påträffades anläggningar med daterbart material.

Genomförande

Den totala förundersökningsytan utgjordes av 345 m² fördelat på åtta schakt. Ytan delades naturligt upp i två ytor, den östra delen som gick genom åkermark och den västra som berörde bebyggd kvartersmark. Schakt 2 kom att få en något annorlunda sträcka en den av Länsstyrelsen beslutade detta för att Borgholms Energi AB hade valt att förlägga ledningen mer i kanten av åkern än tvärs över åkermarken. Förundersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. I åkermarken drogs ett schakt längs hela den planerade sträckan för VA-ledningen. I den västra delen där det var bebyggelse och infrastruktur att ta hänsyn till gjordes ett antal mindre schakt anpassade efter förutsättningarna.

Schaktningen kom att delas upp på två tillfällen då utsättning av kablar i marken saknades vid första tillfället.

All inmätning och dokumentation gjordes digitalt i fält med RTK-GPS i koordinatsystem Sweref 99TM. Dokumentationerna gjordes kontinuerligt online genom arbete i ArcGIS Collector (IDA).

I undersökningsplanen hade det angetts att påträffade kulturlager skulle metalldetekteras för att hitta daterbara fynd. Detta gjordes inte då inga kulturlager påträffades.

Schakt-nummer	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	151	1,1	0,6	Matjordslagret varierade mellan 0.2-0.6 meter tjockt. Tunast längst i öster. Undergrund av fin sand. Längst i väster mer siltigt.
2	76	1,1	0,15	Sökschakt mellan 0,15-0,3 matjorslager. Undergrund av silt och i den borte delen rikligt med sten.
4	25	1,6	0,5	I öster ett tjockt matjordslager (ca 0,4 m) som tunnar ut åt väster (0,15 m). I både matjord och undergrund fanns det ett rikligt inslag av sten. I väster har möjligen matjorden blivit bortschaktad och grusigare sediment påförts.
5	8	1,6	0,5	Matjordslager saknas. Möjligen har matjorden blivit bortschaktad och grusigare sediment påförts.
6	7,5	1,6	0,45	Tjockt matjordslager (0,4 m). Relativt rikligt med sten.
7	3,5	1,5	0,2	Inget matjordslager, bortschaktat. Undergrund av sandig morän.
8	3,4	1,6	0,25	Inget matjordslager, bortschaktat. Undergrund av sandig morän.
9	3,7	1,4	0,2	Inget matjordslager, bortschaktat. Undergrund av sandig morän.

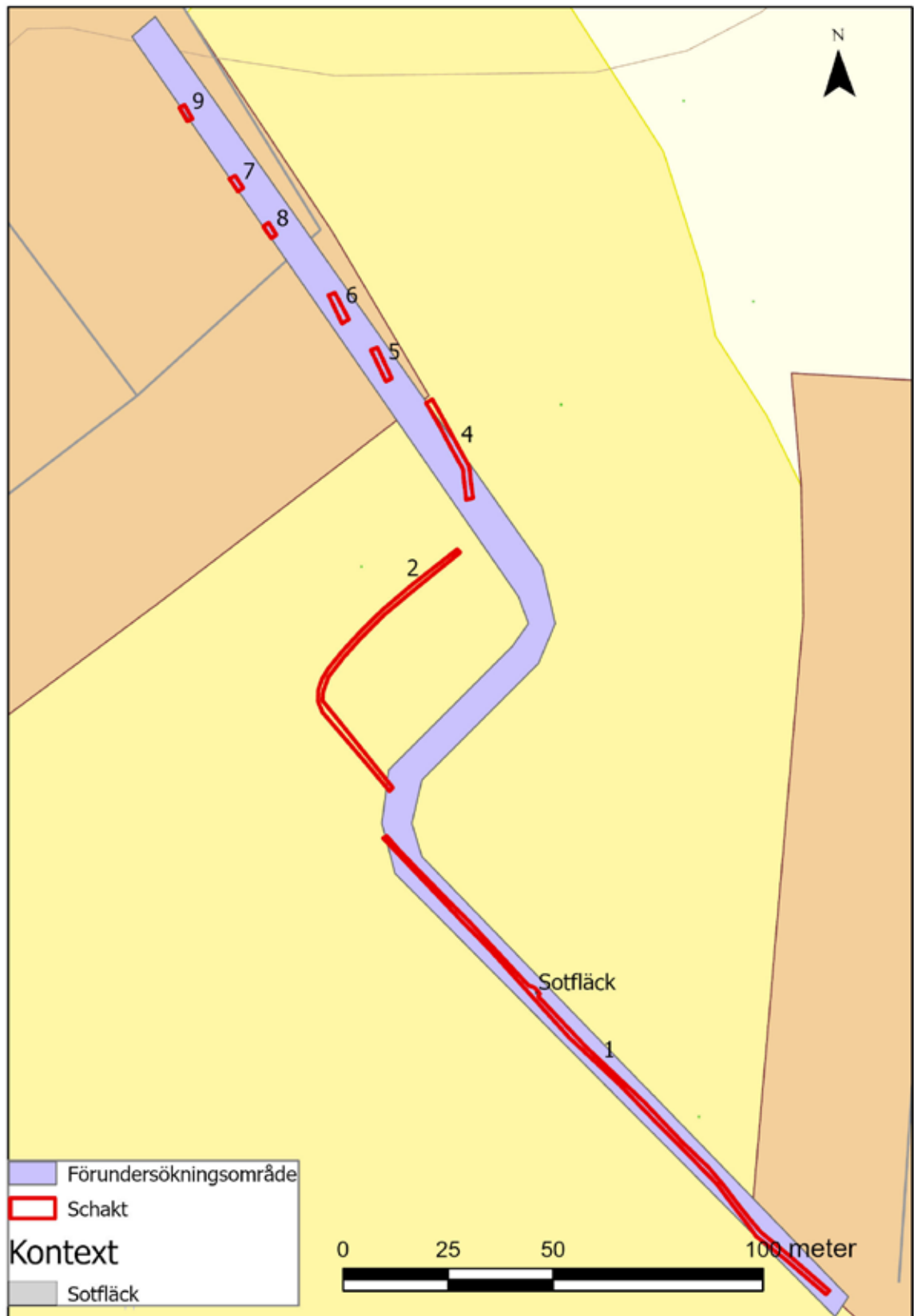

Fig. 3. Schaktöversikt.

Resultat

Vid undersökningen grävdes två schakt i den del som utgjordes av åkermark (fig 4). Schakten var ca 1,1 meter breda och djupet varierade mellan 0,2 och 0,6 meter. Undergrunden varierade mellan stenig kalkstensmorän och fin sand. Schakten vattenfylldes delvis vid schaktningen. I schaktet påträffades en diffus sotfläck som mättes in (se fig. 3). Dock fanns inget daterbart material i anläggningen.

I de schakt som låg i den västra delen, schakt 4–9, var den mesta matjorden bortschaktad sedan tidigare. I schakt 4 och 5 var det tydligt att matjorden banats av och det hade i stället påförts grusigare material. Vid förundersökningen kunde det konstateras marknivån i anslutning till cykelbanan hade förändrats i ett tidigare skede. Matjordslagret hade banats av och saknades och marknivån hade kraftigt sänkts (fig 5).

Fig 4 Foto över schakt 1 från NV.

Fig 5. Provschakt togs upp i den södra slänten till cykelbanan (till höger i bild). Foto från NV.

Tolkning och åtgärdsförslag

Fornlämningsbilden i området är rikt och varierande. Här fanns både registrerade boplatser, gravar, hållristningar samt ett antal lösfynd. Inom undersökningsområdet fanns sedan tidigare två registrerade stenåldersboplatser, L1959:8495 och L1957:2574, där det tidigare påträffats både fynd och anläggningar. Dessa boplatser var daterade till neolitikum och neolitikum/bronsålder. Vid tidigare undersökning av boplatserna L1957:2574 (Papmehl-Dufay, L. 2008) visade att den var relativt svårt skadad av odling, men att det trots detta fanns bevarade rester i form av kulturlager och anläggningar. Utöver detta kunde det konstateras att en igenvuxen våtmark fanns i sydös-

tra delen av boplatserna, och vid provschaktning i våtmarkslagret framkom delvis bland annat bearbetat trä, samt i botten av lagret ett 60 cm stort kärl av trä. Vid den nu genomförda förundersökningen, vilken kom att ligga i den nordöstrakanten av boplatserna, påträffades i schaktet (schakt 1) endast en mindre sotfläck men inga fynd. Det magra resultatet beror sannolikt på att schaktet låg i utkanten av den registrerade boplatserna. I den nordvästra delen av undersökningsområdet vid boplatserna L1959:8495 hade flera olika ingrepp gjorts, bland annat en anlagd cykelbana, vid olika tidpunkter vilket sannolikt tagit bort eventuella lämningar.

Referenser

Alexandersson 2001. *Arkeologisk utredning, Borgholm 308/311, RAÄ 10*. Rapport Kalmar läns museum.

Papmehl-Dufay, L. 2006. *Shaping an identity. Pitted Ware pottery and potters in southeast Sweden*. Theses and papers in scientific archaeology 7. Stockholm.

Papmehl-Dufay, L. 2008. *Senneolitiska boplatslämningar och våtmarkslager Öland – Kalmar län, Kolstad 39:1 Köping socken*. Rapport Kalmar läns museum.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-2594-2021
Kalmar läns museums dnr:	33-289-2021
Projektnummer KLM:	A2157
Uppdragsgivare:	Borgholm Energi
Landskap:	Öland
Kommun:	Borgholm
Socken:	Köping
Fastighet:	Kolstad 39:32, Borgholm 1:1
Fornlämningsnr:	L1959:8495, L1957:2574
Ekonomisk karta:	5H1a Borgholm SO
X koordinat:	630 459 963 (N)
Y koordinat:	60 256 160 (E)
Latitud:	56 87373
Longitud:	16 68272
M ö h:	20-25 m.ö.h.
Fältarbetstid:	2022-02-23-2022-03-01
Antal arbetsdagar:	2 dagar
Maskintid:	8 timmar
Personal:	Cecilia Ring och Kenneth Alexandersson
Foto, Du-nummer:	Du387_001-006
Fyndnummer:	Inga fynd
Analys:	Inga analyser.
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	RTK-GPS. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland

Socken: Köping

Fastighet: Kolstad 39:32

Förundersökning 2022

DU 387

Nr Motiv	Från	Datum
1 Översikt schakt 1	NNV	2022-02-23
2 Överikt.Kenneth Alexandersson schaktar schakt 2 i bakkgrunden	S	2022-02-23
3 Schakt 2. Kalktensmorän i undergrunden.	VSV	2022-02-23
4 Översikt över den nordvästra delen av UO.	NV	2022-03-01
5 Översikt över "vändplanen" i den NV delen av UO	NV	2022-03-01
6 Sotfläck i schakt 1.	SO	2022-02-23

Du387_001

Du387_002

Du387_003

Du387_004

Du387_005

Du387_006

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

